

Integrert strategisk ledelse

En studie om sivil-militære relasjoner i Norge

KRIGSSKOLEN

Anna Regine Skaug
Marius Kristad
Anders Markus Knudsen

Levert som en del av kravet til graden:
Bachelor i militære studier - ledelse og landmakt

Våren 2020

Antall ord: 13360

Denne siden er blank med hensikt

Forord

I løpet av første semester på Krigsskolen ble vi introdusert for begrepet *sivil-militære relasjoner*. Interessen for hvordan dette ser ut i Norge brakte oss sammen i arbeidet med denne studien. I løpet av tiden vi har jobbet sammen har vi fått en bredere forståelse for både den politiske og militære siden av Norges strategiske ledelse.

Vi ønsker å takke tidligere forsvarssjef general Sverre Diesen og tidligere forsvarsminister Anne-Grete Strøm-Erichsen, som har gitt et unikt innblikk i deres samarbeid i perioden 2005-2009. Vi er svært takknemlige for bidraget til denne studien gjennom åpenhet og gode refleksjoner.

Avslutningsvis ønsker vi å rette en stor takk til vår veileder, førsteamanuensis Carsten Rønnfeldt, som har bidratt med et skarpt, kritisk blikk og gode tilbakemeldinger igjennom hele arbeidet.

Krigsskolen, Oslo, våren 2020

Innholdsfortegnelse

Forkortelser	4
1 Innledning	5
1.1 Introduksjon	5
1.3 Bakgrunnen for integrert strategisk ledelse	6
1.4 Avgrensning	7
1.5 Disposisjon	8
2 Metode	9
2.1 Valg av forskningsdesign	9
2.2 Valg av litteratur og utvalg	11
2.3 Kritikk av forskningsdesign og kilder	11
2.3.1 Metodekritikk	11
2.3.2 Kildekritikk	12
3 Teori	13
3.1 Huntington – The Soldier and the State	14
3.1.1 Maktforhold	16
3.1.2 Militærfaglig rådgiver	18
3.1.3 Politisk påvirkning på offiseren	19
4 Drøfting	21
4.1 Maktforhold	21
4.1.1 Formell autoritet	21
4.1.2 Uformell innflytelse	24
4.1.3 Oppsummering	27
4.2 Militærfaglig rådgiver	28
4.2.1 Fagmilitær rådgivning	28
4.2.2 Utenomfaglig rådgivning	32
4.2.3 Oppsummering	35
4.3 Politisk påvirkning på offiseren	36
4.3.1 Apolitisk adferd	36
4.3.2 Vilje til kompromiss	39
4.3.3 Oppsummering	41
5 Konklusjon	43
Etterord	45
Litteraturliste	46

Forkortelser

FD: Forsvarsdepartementet

FO: Forsvarets overkommando

FST: Forsvarsstaben

FOH: Forsvarets operative hovedkvarter

ISL: Integreert strategisk ledelse

PRT: Provincial Reconstruction Team (stabiliseringsstyrke)

1 Innledning

1.1 Introduksjon

I det klassiske verket *The Soldier and the State*, utgitt i 1957, utfordret Samuel Philips Huntington antagelser og idéer om militærets rolle i samfunnet. På bakgrunn av en streng historisk analyse utarbeidet han en generell teori om sivil-militære forhold (Harvard University press, u.å., 1. avsn.). Huntington anses i dag som grunnmuren i moderne teori for sivil-militære relasjoner (Dayne, 2012, s. 89).

I boken presenterer Huntington det han kaller for *objektiv sivil kontroll*, som han anser som den beste måten å strukturere sivil-militære forhold på. Teorien tilsier at man skal maksimere offiserskorpsets profesjonalitet gjennom å skille militærvesenet fra det sivile i en autonom, militær sfære (Huntington, 1965, s. 83-84). Videre beskriver han blant annet hvordan maktfordelingen mellom politisk og militær side skal se ut, offiserskorpsets rolle opp mot den politisk strategiske ledelsen, samt hvordan militærvesenet skal forholde seg til politiske spørsmål.

Vår motivasjon for å skrive denne oppgaven er at det fremstår som om Norges organisering av den strategiske ledelsen bryter med den allment aksepterte teorien om objektiv sivil kontroll. Den strategiske ledelsen i Norge er strukturert slik at den politiske og militære ledelsen er integrert. Dette innebærer at FST med forsvarssjefen i spissen er underlagt FD og forsvarsministeren. Derfor vil denne oppgaven søke å belyse om det sivil-militære forholdet i Norge er i tråd med Huntingtons teori om objektiv sivil kontroll.

1.2 Formål og problemstilling

Huntington hevder at stater med et profesjonelt militærvesen bør organisere seg etter objektiv sivil kontroll (1964, s. 83). Etersom dette innebærer et tydelig skille mellom det sivile og militære opplevde vi at det, ved første øyekast, så ut til at Norges integrerte modell er prinsipielt annerledes. Formålet med denne studien er derfor å se om Norges valgte struktur for å oppnå politisk kontroll er i tråd med Huntingtons teori om objektiv sivil kontroll. Dette skal vi søke å belyse ved å se på samarbeidet mellom en tidligere forsvarssjef og forsvarsminister. Studien legger derfor følgende problemstilling til grunn:

På hvilken måte er samarbeidet og beslutningsprosessene i integrert strategisk ledelse i tråd med sentrale aspekter ved Huntingtons teori om objektiv sivil kontroll?

Når vi bruker *beslutningsprosesser* i denne sammenheng mener vi dialogen mellom forsvarssjef og forsvarsminister frem til beslutninger tas.

1.3 Bakgrunnen for integrert strategisk ledelse

Bakgrunnen for integreringen av den strategiske ledelsen i Norge kom som en følge av en kraftig reduksjon av styrkestrukturen i Forsvaret generelt. Forsvarets ledelses- og kommandoapparat fremstod som for omfangsrikt og ressurskrevende sett i forhold til forsvaret for øvrig (St.prp. nr. 45, 2000-2001, pkt. 5.4). Som en følge av dette ble det anbefalt å legge ned FO, for så å integrere forsvarssjefen i FD som en militær rådgiver. Bakgrunnen for dette var at Regjeringen mente at det var viktig for Stortinget og offentligheten å ha tilgang til kvalifiserte fagmilitære synspunkter. Det utvidede departementet skulle håndtere Forsvarets strategiske ledelse i sin helhet, og delegere oppgaver, myndighet og ressurser til lavere nivå i organisasjonen. På denne måten skulle den anbefalte ordningen gi FD en styrket evne til strategisk planlegging, ledelse, styring og kontroll over Forsvaret, i både internasjonalt sikkerhets-, forsvars- og militærpolitisk samarbeid, i fred, krise og krig. Tiltakene var ment for å tilpasse kommandostrukturen til en mindre forsvarsstruktur og utviklingen som hadde skjedd innen informasjons- og kommunikasjonsteknologi. Strukturen var ment å gi enklere kommandolinjer, færre enheter og samtidig muliggjøre innsparinger i antall årsverk på over 40 prosent (Innst. S. nr. 342, 2000-2001, ss. 36-37).

I juni 2002 vedtok Stortinget at forsvarsledelsen skulle integreres. 1. august 2003 ble FO lagt ned og FST etablert. FST overtok rollen som forsvarssjefens utøvende organ (Børresen, 2015). Samlokaliseringen av FST og FD ble kalt for *Integrert strategisk ledelse* og skulle, i tillegg til å være proporsjonal med styrkestrukturen og styrke den strategiske ledelsen, være bedre rustet for å håndtere det endrede trussel- og konfliktbildet man sto ovenfor etter den kalde krigens slutt og starten på «krigen mot terror» (St.prp. nr. 45, s. 20; NOU 2000: 20 pkt. 4.6.1).

Ansvarsfordelingen innad i ISL-modellen baserer seg på at FD skal representere Forsvarets politiske ledelse, og skal overordnet være ansvarlige for strategisk ledelse og styring av Forsvaret. FST er ansvarlig for å utøve og følge opp oppdrag gitt av FD, på vegne av forsvarssjefen. Forsvarssjefens rolle er todelt, da han eller hun skal fungere som øverste fagmilitære rådgiver for forsvarsministeren, og samtidig være etatsjef for Forsvaret (Innst. S nr. 232, 2001-2002, pkt. 4.1).

Den integrerte modellen som ble anbefalt på starten av 2000-tallet skulle øke politisk kontroll over Forsvaret ved å smelte sammen den politiske- og militære ledelsen. Dette skulle gi forsvarssjefen økt politisk innflytelse gjennom å følge beslutningsprosessene hele veien. Videre skulle forsvarsministeren få økt fagmilitær kompetanse ved å ha forsvarssjefen tett på. Disse faktorene var tenkt å skulle gi en mer effektiv utøvelse av forsvarssjefens og forsvarsministerens embete (NOU 2000: 20, pkt. 4.6.1).

1.4 Avgrensning

Som nevnt i pkt. 1.1. skal vi studere Huntington. Studien er avgrenset til hans teori om objektiv sivil kontroll. På bakgrunn av teorien har vi utledet tre faktorer som vi anser som sentrale for å belyse problemstillingen. Disse er; 1) *maktforhold (power)*, 2) *militærfaglig rådgiver (the expert adviser)* og 3) *politisk påvirkning på offiseren (political influence on the officer corps)* (se pkt. 2.1).

Fordi samspillet mellom den politiske og militære ledelsen vil endre seg ut ifra hvem som bekler de ulike stillingene i FD og FST, har vi avgrenset studien til å se på samarbeidet mellom tidligere forsvarssjef general Sverre Diesen og forsvarsminister Anne-Grete StrømErichsen. Derfor er studien avgrenset i tid, til perioden 2005-2009.

Oppgavens omfang ikke er tilstrekkelig for å dekke hele temaets bredde. Studien er derfor begrenset til den teori og de personer vi anså som mest relevante for å svare på problemstillingen innen de gitte tidsrammer for oppgaveskrivingen. Oppgaven søker å dekke over et bredt og komplekst tema som tar for seg både politisk og militær side. Redegjørelse for teori og drøfting omhandler derfor et komplekst sivil-militært samarbeid. Vi vil ikke være konkluderende på om samarbeidet mellom Strøm-Erichsen og Diesen var optimalt, men vil reflektere og drøfte om dette samarbeidet er i tråd med Huntingtons teori om objektiv sivil kontroll.

1.5 Disposisjon

Studien er delt inn i hoved- og underkapitler, slik at det er lettere for leseren å følge oppgavens logiske oppbygning. Hvert kapittel har innledning med en hensikt for å skape retning og forståelse for leseren, i tillegg til likhet gjennom hele oppgaven. I metodekapittelet går vi gjennom forskningsdesignet som presenterer den strukturen vi har valgt som fremgangsmåte for studien. Deretter presenteres kildene vi har valgt, for deretter å legge frem kritikk av metode, teori og utvalg. I teorikapittelet redegjøres det for teori som skaper premisser for det påfølgende drøftingskapittelet. Drøftingen vil utgjøre den største enkeltdelen av studien, der vi diskuterer problemstillingen. I konklusjonen vil vi redegjøre for hvordan vi oppfatter det mulig å svare på problemstillingen (Dalland, 2012, ss. 224-231).

2 Metode

Dette kapittelet vil presentere oppgavens forskningsdesign, utvalg og litteratur, samt kritikk til valgt metode.

2.1 Valg av forskningsdesign

For å kunne svare på vår problemstilling har vi gjennomført en litteraturstudie av *The Soldier and the State* i kombinasjon med en tverrsnittsundersøkelse, som benytter data fra en avgrenset og kort periode for å gi et øyeblikksbilde av fenomenet (Johannessen, Tuft & Christoffersen, 2017, s 70). Tverrsnittsundersøkelsen ble gjennomført ved bruk av kvalitative intervjuer, fordi vi var ute etter informantenes oppfatninger, meninger og erfaringer (Johannessen et al., 2017, s. 145). På bakgrunn av dette er studien gjennomført med en samfunnsvitenskapelig metode (Johannessen et al., 2017, s. 27).

Vi har valgt litteraturstudie fordi vi ønsker å studere teori som allerede finnes innenfor sivilmilitære relasjoner, direkte fra primærkilden (Johannessen et al., 2017, s. 105). Hensikten med dette litteraturstudiet er å finne ut hva Huntingtons perspektiv om objektiv sivil kontroll sier om hvordan forholdet mellom politisk og militær ledelse bør være. Deretter vil vi drøfte problemstilling ut ifra de tre faktorene; 1) *maktforhold*, 2) *militærfaglig rådgiver* og 3) *politisk påvirkning på offiseren*.

Vi har valgt faktor 1) *maktforhold* fordi maktforholdet mellom politisk ledelse og militærvesenet er essensen av sivil kontroll (Huntington, 1964, s. 84). Vi ønsker derfor å belyse hvordan maktforholdet mellom forsvarssjefen og forsvarsministeren i ISL-strukturen ser ut, og om dette er i tråd med teorien om objektiv sivil kontroll.

Vi har valgt faktor 2) *militærfaglig rådgiver* fordi Huntington mener at offiserskorpset ansvar ovenfor den politiske ledelsen er å belyse behovene innenfor sitt fagfelt som er nødvendige for å oppnå de politiske målsetningene staten har satt for militærvesenet (Huntington, 1964, s. 16). Fordi en av rollene forsvarssjefen har i ISL-strukturen er å være forsvarsministerens nærmeste militærfaglige rådgiver, anser vi det som relevant å se hvordan dette foregår i ISLstrukturen og drøfte om det er i tråd med teorien om objektiv sivil kontroll.

Til slutt har vi valgt faktor 3) *politisk påvirkning på offiseren* fordi Huntington mener at staten er nødt til å holde militærvesenet apolitisk og adskilt fra det sivile og politiske spørsmål, for å kunne oppnå objektiv sivil kontroll (Huntington, 1964, s. 83). Fordi forsvarssjefen og forsvarsminister jobber tett på hverandre i ISL-modellen anses dette som svært relevant for å kunne drøfte problemstillingen.

Hver enkelt faktor er igjen brutt ned i to underkapitler i drøftingen. Dette i den hensikt at faktorenes første underkapittel vil drøfte pro objektiv sivil kontroll, og hvorvidt dette fremkommer i samarbeidet i ISL. Det andre underkapittelet i hver faktor vil drøfte og fremlegge eksempler på motsetningen til objektiv sivil kontroll, som er subjektiv sivil kontroll. Vi har valgt denne strukturen fordi det bidrar til en klarer fremstilling av empirien sett opp mot Huntingtons teori.

Intervjuene var planlagt gjennomført på samme måte for begge intervjuobjektene. De skulle gjennomføres som et personlig én-til-én-intervju ettersom dette legger til rette for fylldige og detaljerte beskrivelser av blant annet informantenes forståelse og erfaringer (Johannessen et al., 2017, s. 146). Dette ble gjennomført etter planen ved vårt første intervju med Diesen. I forkant av intervjuet med Strøm-Erichsen gjorde utbruddet av COVID-19 det umulig for oss å fly til avtalt intervjusted. Dette førte til at intervjuet ble gjennomført over Skype. Intervjuene ble gjennomført som ustrukturerte, eller åpne, intervjuer hvor vi tilrettela for en samtale mellom oss og informantene. Denne formen for intervju bidrar til at informantene kan relatere svarene til sin egen livssituasjon, som er gunstig i kvalitativ forskning (Johannessen et al., 2017, s. 148). Ettersom vi gjennomførte ustrukturerte intervjuer, benyttet vi oss ikke av intervjuguide, ettersom dette først og fremst brukes under strukturerte og semistrukturerte intervjuer (Johannessen et al., 2017, s. 149).

Intervjuene ble tatt opp på lydfil, før opptaket ble transkribert i sin helhet. Dette var et omfattende arbeid som tok lang tid, og inneholdt svært mye informasjon. Deretter analyserte vi innholdet i transkripsjonen og fordelte det på tidligere nevnte faktorer. Dette arbeidet gjorde oss i stand til å drøfte empirien opp mot teori.

2.2 Valg av litteratur og utvalg

Litteratur

Samuel Philips Huntington (1927-2008) var en amerikansk statsviter som gjennom en lang karriere utarbeidet flere sentrale verk innenfor militærvesen og samfunn. I *The Soldier and the State* (1964) beskriver han forholdet mellom militær profesjonalitet og politisk makt, samt motsetningen mellom amerikansk liberalisme og militær konservatisme. Med denne boken bidro han til å sette betingelsene for debatten rundt sivil-militære forhold (Betts, u.å., 3. avsn). Vi har valgt dette verket fordi han anses som standarden innenfor sivil-militære relasjoner i faglig og akademisk diskurs (Dayne, 2012, s. 89).

Utvalg

Fordi vi har avgrenset oss til å studere samarbeidet mellom forsvarssjef og forsvarsminister med erfaring fra ISL-strukturen, ble utvalget naturlig avgrenset til personer som har sittet i stillingene siden innføringen i august 2003. På bakgrunn av dette har vi benyttet oss av en strategisk utvelgelse, der vi har tatt forbindelse med de aktuelle informantene som vi anså å ikke sitte i stillinger som vil påvirke deres mulighet til å snakke fritt om temaet. Derfor kan man også si at utvelgelsen baserer seg på hensiktsmessighet, fremfor representativitet (Johannessen et al., 2017, s. 117). Ut over dette er informantene et naturlig utvalg når det kommer til relevans, autentisitet og troverdighet (Andersen, 2019, 1. avsn.), i tillegg til å gi både et politisk og et militært perspektiv på beslutningsprosessene i ISL.

2.3 Kritikk av forskningsdesign og kilder

2.3.1 Metodekritikk

Fordi vi har gjennomført en tverrsnittsundersøkelse har vi kun fått et øyeblikksbilde av hvordan samarbeidet mellom forsvarssjefen og forsvarsministeren var i perioden 2005-2009. Videre avhenger samspillet mellom forsvarssjefen og forsvarsministeren av *hvem* som sitter i de respektive stillingene. I tillegg har vi intervjuet personer som satt i stillingene da ISLstrukturen var relativt ny, og det er ikke nødvendigvis slik samarbeid og rutiner ser ut i dag. Intervjuene måtte som følge av COVID-19 gjennomføres på ulike måter. Intervjuet med tidligere forsvarssjef Diesen ble gjennomført på hans kontor. Intervjuet av tidligere forsvarsminister Strøm-Erichsen måtte gjennomføres via Skype, fordi vi ikke kunne reise til Bergen. Intervjuet med Diesen ble gjennomført som en åpen samtale/et ustrukturert intervju.

Fordi intervjuet med Strøm-Erichsen ble gjennomført via Skype ble intervjuet noe mer preget av digitale utfordringer, og vi erfarte det vanskeligere å holde flyt i en samtale over Skype sammenlignet med en samtale der vi er i samme rom. Derfor er dataene hentet inn på ulike måter, noe som kan ha påvirket resultatene av intervjuene.

Det første underkapitlet til hver faktor i drøftingen representerer objektiv sivil kontroll. Det andre underkapitlet representerer subjektiv sivil kontroll. Fordi disse i seg er motsetninger, får vi ikke alltid til en pro-et contra drøfting i hvert underkapittel. Forskjellene vil fremkomme i oppsummeringene. Vår tanke er at dette vil bidra til en mer ryddig fremstilling av hovedpoengene i drøftingen, og føre til at leseren sitter igjen med et tydelig bilde på empirien opp mot vårt teoretiske utgangspunkt.

2.3.2 Kildekritikk

Litteratur

Fordi litteraturen om sivil-militære relasjoner er svært omfattende, så vi innledningsvis på mulighetene for å ta for oss flere ulike teoretikere som Morris Janowitz, Elliot Cohen eller Peter D. Feaver. Etter videre analyse av både teori og omfanget av oppgaven så vi det som hensiktsmessig å begrense studien til *The Soldier and the State* av Huntington (1964). Ved å avgrense studien til én sentral teoretiker har oppgaven mindre teoretisk bredde, men på den annen side har det gitt oss mulighet til å gå i dybden på Huntingtons teori om objektiv sivil kontroll.

Huntington var preget av samtiden han skrev i. *The Soldier and the State* bærer preg av det sikkerhetspolitiske bildet i USA og de eksterne truslene de stod ovenfor. Dette inkluderte også Korea-krigen, samt åpen og skjult sovjetisk og kinesisk kommunistisk aggresjon og konkurranse. Dette var sikkerhetspolitiske trusler som kan ha krevd en annen militær-politisk tilnærming enn den som trengs i dag. Forfatteren skriver i tillegg hovedsakelig ut ifra et stormaktperspektiv, og beskriver samarbeid med sivile instanser vi ikke har i Norge. Dette kan være med på å gjøre deler av teorien mindre gyldig for sammenligning av norsk praksis. Likevel kan man si at Huntington skrev i en tid som var minst like kompleks som de sikkerhetspolitiske utfordringene vi ser i dag, med flere atomvåpen, opprørsbekjempning, cyber-angrep, ekstremisme og fallende stater (Mandales, 2009, s. 1).

En svakhet ved bruk av teorier publisert på engelsk kan være at oversettelsen til norsk kan forringe den originale meningen. Til tross for dette er Huntingtons verk så grundig gjengitt at det er lett å kontrollere innholdet opp mot andre tolkninger.

Utvalg

Det er over ti år siden Strøm-Erichsen og Diesen satt i de respektive stillingene, noe som kan påvirke presisjonen i skildringer av samarbeid og beslutningsprosesser. Dette kan føre til at deres fremstilling av egne opplevelser er annerledes enn den ville vært tettere på hendelsene. Likevel opplever vi at det de kunne fortelle, ble skildret på en selvsikker, klar og tydelig måte. I tillegg ble intervjuene gjennomført selvstendig, og deres beskrivelser er uavhengig av den andre parten. Videre er de begge vant til å snakke med offentligheten og journalister om den jobben de har gjort. Det er derfor rimelig å anta at de ikke ville uttalt seg om noe de ikke opplevde som representativt for deres samarbeid i perioden 2005-2009.

Tilhørigheten til intervjueren er en faktor som kan skape nærhet eller avstand mellom forsker og informant (Johannessen et al., 2017, s. 159). Fordi vi som kadetter er en del av den militære profesjonen er det naturlig at Diesen kan ha opplevd en større nærhet til oss som intervjuere, sammenlignet med Strøm-Erichsen som er sivil. I tillegg kan måten intervjueren kler seg ha en effekt på informanten (Johannessen et al., 2017, s. 159). Selv om Strøm-Erichsen har vært vant til å jobbe med offiserer og mennesker i uniform, kan det være en svakhet ved intervjuet at vi var iført uniform. Fordi vi tilhører den militære profesjonen, kan hun ha opplevd at vi hadde en større tilhørighet til Diesen.

3 Teori

Dette kapittelet vil ta for seg Huntingtons verk *The Soldier and the State* (1964).

Innledningsvis vil vi redegjøre for hva Huntington sier om militærets rolle i samfunnet. Videre vil vi ta for oss hans to modeller for sivil kontroll. Deretter redegjør vi for de tre utledede faktorene som vi mener har betydning for samarbeidet og beslutningsprosessene mellom forsvarsminister og forsvarssjef, og som vil være styrende for drøftingen av problemstillingen. Disse faktorene er; 1) *maktforhold*, 2) *militærfaglig rådgiver* og 3) *politisk påvirkning på offiseren*.

3.1 Huntington – The Soldier and the State

Huntington legger vekt på at militærvesenet skal være i stand til å beskytte staten mot eksterne trusler ved bruk av makt og vold (Huntington, 1964, s. 1). For å løse denne oppgaven må de militære ha materiell, kunnskaper og ferdigheter som gjør dem i stand til nettopp dette (Huntington, 1964, s. 16 og 82). Samtidig skal militærvesenet være under politisk kontroll, og sentralt i sivil-militære forhold står derfor spørsmålet om hvordan det sivile kan opprettholde kontroll over et overlegent militærvesen i egen stat. Huntington presenterer to prinsipielt forskjellige metoder for å opprettholde politisk kontroll over militærvesenet: objektiv sivil kontroll og subjektiv sivil kontroll (Huntington, 1964, s. 80). Før vi ser nærmere på objektiv- og subjektiv sivil kontroll vil det være relevant å se på hvilke imperativ Huntington mener militærmakten er bygget opp av.

Militærvesenet er bygget opp av et funksjonelt og et sosialt imperativ. Hvor sterk militærmakt en stat trenger er avhengig av hvor stor den eksterne trussel staten må beskytte seg mot er. I hvor stor grad samfunnets sikkerhet avhenger av en sterk militærmakt for å beskytte seg mot eksterne trusler, utgjør det funksjonelle imperativet. Det sosiale imperativet styres av sosiale drivkrefter som ideologi og hvilke institusjoner som er dominerende i samfunnet. Huntington mener at et militærvesen som kun reflekterer de sosiale verdiene vil ha en svekket evne til å utøve sitt virke på en tilfredsstillende måte. Militærvesenet kan heller ikke kun reflektere det funksjonelle imperativet fordi det vil gjøre det umulig for dem å forholde seg til det sivile samfunn. Måten staten klarer å balansere militærets evne og vilje til å forsvare staten i forhold til samfunnets verdier og holdninger er avgjørende for sivil kontroll og dermed nasjonal sikkerhet (Huntington, 1964, s. 2). Derfor er kjernen i sivil-militære relasjoner samspillet mellom offiserskorpset og staten (Huntington, 1964, s. 3).

I følge Huntington er subjektiv sivil kontroll en måte å opprettholde politisk kontroll over militærvesenet (Huntington, 1964, s. 80). Subjektiv sivil kontroll har til hensikt å maksimere

sivil kontroll ved å ha et militærvesen som speiler det sivile samfunnet (Huntington, 1964, s. 83). Å maksimere sivil kontroll oppnås ved å styrke sivile interesser, institusjoner eller grupper i forhold til militærvesenet. Likevel mener Huntington at dette er vanskelig fordi det sivile samfunnet er sammensatt av varierte grupper med motstridende interesser. Derfor er det vanskelig å kun maksimere makten til en bestemt sivil gruppe eller et utvalg grupper (Huntington, 1964, s. 80). Resultatet av subjektiv sivil kontroll vil være at militærvesenet undergraves, noe som går på bekostning av den nasjonale sikkerheten (Huntington, 1964, s. 81).

Objektiv sivil kontroll søker å maksimere den militære profesjonen, og står derfor i kontrast til subjektiv sivil kontroll. Å *maksimere* militærmakten må ikke forveksles med å direkte gi militærvesenet mer makt, fordi Huntington mener at alle former for sivil kontroll har til hensikt å minimere militær makt og innflytelse på egen stat. Ved å maksimere den militære profesjon mener Huntington at militærvesenet får rom til å utvikle og dyrke sin profesjon i en egen sfære. Objektiv sivil kontroll opprettholdes ved at de militære forholder seg apolitiske og kun opptrer som et verktøy for staten. Dette forutsetter at militærvesenet og offiserskorpset ikke har egne agendaer, men bruker sin handlefrihet til å utvikle militærteori og trene på det som gjør dem i best mulig stand til å forsvare staten mot en ekstern trussel (Huntington, 1964, ss. 83-84).

Huntington mener at det er fundamentalt feil med subjektiv sivil kontroll i en stat der man har et profesjonelt militærvesen som forvalter voldsmonopolet på vegne av staten. Han mener at objektiv sivil kontroll er idealet ved at militærvesenet utelukkende fungerer som et verktøy for staten, uavhengig av hvem som sitter ved makten, uten å favorisere noen deler av sivilsamfunnet. Den politiske ledelsen skal ha fullstendig myndighet over spørsmål som er knyttet til krig, men militærvesenet skal på sin side ha fullstendig myndighet over hvordan de best kan nå målene satt av staten (Huntington, 1964, ss. 82-94).

Fordi Huntington mener at objektiv sivil kontroll er den beste formen for sivil-militære relasjoner vil faktorene 1) *maktforhold*, 2) *militærfaglig rådgiver* og 3) *politisk påvirkning på offiseren* redegjøres for ut ifra et perspektiv som baserer seg på objektiv sivil kontroll.

3.1.1 Maktforhold

Huntington definerer makt som kapasiteten til å kontrollere andre menneskers adferd.

Maktfordelingen mellom deltagerne i en prosess påvirker utfallet av beslutninger.

Hvordan fordelingen av makten ser ut avhenger blant annet av formell autoritet og uformell innflytelse (Huntington, 1964, s. 86).

Formell autoritet dreier seg om en persons kontroll over en annens adferd, basert på hans eller hennes rolle, definert i en sosial struktur. Autoritet kommer ikke av personens identitet, men som en attributt av status og posisjon. Formell autoritet kommer derfor til uttrykk i form av legitim makt på bakgrunn av personens stilling i en struktur eller et hierarki (Huntington, 1964, s. 86).

Dersom man analyserer autoritetsmønsteret i sivil-militære forhold må dette ses i sammenheng med hvor i det politiske hierarkiet gruppen befinner seg, gruppens relative størrelse og omfanget av gruppens formelle autoritet. Hvor mye formell autoritet militærvesenet har i det politiske hierarkiet bestemmes derfor av om de er over- eller underordnet ulike regjeringsinstitusjoner, og er det Huntington beskriver som *vertikal kontroll* (Huntington, 1964, ss. 86-87).

I de tilfeller myndighetene ikke utøver noen form for formell autoritet over militærvesenet, og militærvesenet heller ikke har noen form for formell autoritet over myndighetene, er resultatet to parallelle autoritets-strukturer, en militær og en sivil (Huntington, 1964, s. 87).

Dersom militærvesenet er underordnet ett myndighetsorgan som utøver formell autoritet over dem, har man det Huntington betegner som *ministeriell kontroll*. Militærvesenet vil da ha nærhet til den politiske ledelsen, men deres påvirkningskraft reguleres i form av et forsvarsdepartement med en forsvarsminister i spissen. I et slikt tilfelle vil myndighetene øke sin formelle autoritet over militærvesenet gjennom måten de er bygd opp, rent strukturelt. Samtidig, ved å utnevne én overordnet militær sjef med tilhørende stab som fungerer som en samlet stemme for alle forsvarsgrenene, vil den militære makten øke fordi politiske eller andre sivile grupper ikke kan argumentere mot kun en del av militærvesenet (land-, sjø- eller luftmakten) (Huntington, 1964, s. 87).

Graden av makt militærvesenet har vil, ut over deres rent strukturelle oppbygning, påvirkes av hvordan deres ekspertise brukes av myndighetene. Dersom forsvarsledelsen får myndighet til å gi råd på fagområder som går ut over det som anses som de militæres anliggende, vil deres formelle autoritet økes betraktelig (Huntington, 1964, s. 88).

Huntington er tydelig på at formell autoritet kun er et aspekt av maktforholdet mellom staten og militærvesenet. Uformell innflytelse påvirker også sivil-militære forhold. Uformell innflytelse kommer til uttrykk gjennom en persons eller en gruppes evne til å påvirke andre på bakgrunn av hvem de er, hva de kan, deres familie, venner, bekjentskaper eller andre faktorer som ikke gir direkte makt som følge av deres formelle stilling (Huntington, 1964, s. 86).

Offiserskorpset kan blant annet oppnå uformell innflytelse gjennom en følelse av gruppetilhørighet til dets ledere. Det kan handle om sosial klasse eller geografisk tilknytning. Den uformelle innflytelsen kan oppstå fordi politiske ledere som er fra samme klasse eller samme del av landet kan være tilbøyelig til å lytte mer til de som de har noe til felles med. Huntington mener også at offiserer kan oppnå uformell innflytelse på grupper eller industrier som leverer en direkte tjeneste eller vare til militærvesenet. Videre kan offiserer få uformell innflytelse i det sivile samfunnet ved at de tar jobber i spesielle deler av næringslivet eller i spesielle deler av landet etter at de pensjonerer seg fra militæret. Det vil føre til at militær innflytelse øker i den delen av landet eller den enkelte næringen (Huntington, 1964, s. 88).

Den andre faktoren som påvirker militærvesenets uformelle innflytelse på sivilsamfunnet er hvor stor del av statsbudsjettet som tildeles militærvesenet, eller hvor stor del av befolkningen som får ta direkte del i det som er militæret anliggende (Huntington, 1964, s. 88). Et eksempel på dette kan være forskjellen på en stat som har verneplikt, sammenlignet med et helprofesjonelt militærvesen. Dersom man har verneplikt vil flere personer ha en personlig tilknytning til militæret, og dermed potensielt flere ambassadører ute i det sivile samfunnet. Offiserens status i samfunnet påvirker også uformell innflytelse. Dersom det anses som prestisjefyllt å være offiser i deler eller større grupper av samfunnet, mener Huntington at dette åpenbart vil være noe som påvirker militærvesenets uformelle innflytelse i meget stor grad (Huntington, 1964, s. 89).

I kapittel fire (se pkt. 4.1.) vil vi drøfte maktforholdet mellom forsvarssjefen og forsvarsministeren. Graden av formell autoritet underbygges dersom de beskriver utfallet av beslutningsprosesser som et resultat av at det var forsvarsministeren som hadde det siste ordet, og at det var hun som bestemte hva som skulle anbefales for regjeringen. Dette underbygges ikke dersom de beskriver situasjoner hvor forsvarsministeren utelukkende lyttet til forsvarssjefen og lot han bestemme utfallet hva som skulle fremmes for regjeringen. Videre vil vi søke å belyse graden av uformell innflytelse i forholdet mellom forsvarssjefen og forsvarsministeren. Dette underbygges dersom de beskriver at forsvarssjefens personlige egenskaper ble ilagt betydning for anbefalingene som ble fremmet for regjeringen. Det underbygges ikke dersom forsvarssjefens anbefalinger blir tatt i betraktning utelukkende på bakgrunn av hans fagmilitære ekspertise. Dette skal danne grunnlaget for å kunne vurdere hvorvidt maktfordelingen i ISL er i tråd med Huntingtons teori om objektiv sivil kontroll.

3.1.2 Militærfaglig rådgiver

I det første kapittelet i *The Soldier and the State* redegjør Huntington for det militære profesjonsgrunnlaget. Han mener at offiserskorpsets ansvar ovenfor den politiske ledelsen er å gi ekspertråd. Offiseren skal utelukkende gi råd på sitt fagfelt, og ikke foreslå eller pålegge beslutninger på noe som går ut over dette. Offiseren skal også belyse behov innenfor sitt fagfelt og komme med anbefalinger på hvordan man kan eller bør møte disse behovene eller kravene, ut ifra statens målsetninger for militærvesenet. Videre, når politikerne har besluttet noe, uavhengig av om det er i tråd med eller på tross av fagmilitære råd, skal offiseren sørge for at dette effektiviseres og implementeres (Huntington, 1964, s. 16).

Politikernes ansvar ovenfor de militærfaglige rådene er noe mer nyansert. Der offiseren skal gi råd utelukkende på sin fagkompetanse, kan ikke politikerne beslutte utelukkende basert på de fagmilitære rådene de får. De må også ta hensyn til strategi, politikk, økonomi og flere andre faktorer. Hvis politikerne ikke tar hensyn til dette mener Huntington at de kun blir militære talspersoner. Det er viktig med en dialog mellom politisk og militær side, og det er politikernes ansvar å lytte til de fagmilitære rådene. Likevel er det viktig at de legger de militære forholdene sammen med andre forhold i samfunnet, og beslutter på grunnlaget en sammensatt vurdering (Huntington, 1964, s. 411).

Huntington mener at de ideelle offiserene er immune mot politikk og at de vet at deres fremste oppgave er å inneha kompetanse som gjør dem best rustet til å forsvare staten og samfunnet (Huntington, 1964, s. 464).

I kapittel fire (se pkt. 4.2) vil vi drøfte hvorvidt måten forsvarssjefen utøver sitt embete som fagmilitær rådgiver er i tråd med objektiv sivil kontroll. Dette underbygges dersom de beskriver at forsvarssjefen baserte sine anbefalinger utelukkende på militærfaglig ekspertise og politikernes målsetninger for militærvesenet. Det underbygges ikke dersom han benyttet sin rolle som rådgiver til å anbefale noe utenom det som er direkte militært anliggende.

3.1.3 Politisk påvirkning på offiseren

Huntingtons objektive sivile kontroll ønsker å skille det militære fra det sivile, og gi militærvesenet en sfære hvor de kan dyrke profesjonelle holdninger og adferd hos profesjonsutøveren (Huntington, 1964, s. 83). Den sivile kontrollen svekkes dersom offiseren blander seg inn i det som er politikernes anliggende. Et politisk økt engasjement fra offiseren vil også føre til en svekket profesjonalisering av militærvesenet. Derfor mener Huntington at et politisk sterilt og nøytralt offiserskorps er den mest effektive måten å tilrettelegge for et kompetent militærvesen, som er i stand til å løse oppgaver på vegne av enhver legitim statlig autoritet, uavhengig av parti eller ideologi (Huntington, 1964, s. 84).

Til tross for at militærvesenet skal forholde seg politisk sterile vil graden av hvorvidt deres profesjonalitet svekkes være avhengig av de aktuelle politiske verdiene og holdningen i staten. Dersom disse er styrt av en ideologi som kan forenes med militære verdier og fornuft vil svekkelsen av profesjonalismen være mindre enn om statens verdier er uforenelige med militærvesenets rigide etikk. Det finnes ingen felles *civil mind* som deler de samme verdiene, holdningene eller verdensbilde (Huntington, 1964, s. 89). I kontrast til dette mener Huntington at den militære etikken er konkret og konstant. Det er blant annet en forståelse av mennesket som ondt, svakt og irrasjonelt, og at det må underordnes i grupper, samt at menneskers naturlige forhold seg imellom er konflikt (Huntington, 1964, s. 90). Derfor kan man si at hvorvidt det er realistisk å oppnå objektiv sivil kontroll styres av om verdiene i det sivile samfunnet er forenelige med militærets egne verdier (Huntington, 1964, s. 94).

Huntington mener at politisk makt aldri er gratis, men baserer seg på forhandlinger, fleksibilitet og vilje til å tilpasse seg og å inngå kompromiss. Dersom militære og sivile verdier ikke er forenelige vil prisen militærvesenet må betale for politisk innflytelse være å vike fra sin militære etikk (Huntington, 1964, s. 94). Offiserens forhandlingskort i politiske saker er hans eller hennes profesjonalitet og fagmilitære vurdering. Den enkelte militære sjef kan oppnå sine mål gjennom politisk innblanding, men militærvesenet i sin helhet vil aldri kunne oppnå økt profesjonalisme gjennom politisk involvering, fordi det vil gå på bekostning av den profesjonelle militære etikken. Dersom militære sjefer søker å oppfylle egne agendaer gjennom politisk innblanding vil han eller hun gå på tvers av sin profesjonelle utførelse av sitt embete og den militære etikken, til fordel for å styrke egen posisjon, popularitet og aksept blant ikke-militære grupper (Huntington, 1964, s. 95).

I kapittel fire (se pkt. 4.3) vil vi drøfte hvorvidt forsvarssjefen profesjonalisme ble svekket av at han jobbet så tett på politikerne. Dette underbygges dersom de beskriver at forsvarssjefen ila sine anbefalinger politiske vurderinger, og at hans anbefalinger ble påvirket av den politiske situasjonen i regjeringen, før han tok hensyn til hva som ville være den beste militære løsningen. Det underbygges ikke dersom de beskriver at forsvarssjefen hadde et klart og tydelig forhold til grensesnittet mellom militært og politisk anliggende, og forholdt seg apolitisk. På denne måten kan vi vurdere hvorvidt ISL-strukturen er i tråd med objektiv sivil kontroll.

4 Drøfting

Hensikten med dette kapittelet er å se på hvorvidt samarbeidet og beslutningsprosessene i ISL er i tråd med Huntingtons teori om objektiv sivil kontroll. Det gjør vi ved å drøfte våre empiriske funn opp mot de tre faktorene vi presenterte i teorikapittelet, henholdsvis 1) *maktforhold*, 2) *militærfaglig rådgiver* og 3) *politisk påvirkning på offiseren*.

Hver av disse faktorene vil deretter deles inn i to underpunkter, hvor det første vil drøfte tilfeller som er i tråd med objektiv sivil kontroll. Det andre underpunktet vil ta for seg tilfeller som ikke er i tråd med teorien om objektiv sivil kontroll. Avslutningsvis i hvert underkapittel vil vi oppsummere våre delkonklusjoner og se hvorvidt funnene stemmer overens med problemstillingen.

4.1 Maktforhold

I dette kapittelet vil vi drøfte hvordan den formelle autoriteten kom til syne i samarbeidet mellom tidligere forsvarssjef Diesen og tidligere forsvarsminister Strøm-Erichsen. Hensikten med dette er å se om det kan sies å være i tråd med hvordan Huntington mener dette bør være for å oppnå objektiv sivil kontroll. Videre vil vi ta for oss uformell innflytelse, og hvorvidt beslutningsprosessene påvirkes av faktorer som personlige egenskaper. Dette vil i mindre grad underbygge Huntingtons krav til maktfordeling for å oppnå objektiv sivil kontroll (Huntington, 1964, ss. 86-87).

4.1.1 Formell autoritet

Strøm-Erichsen kan fortelle at hun opplevde samarbeidet med Diesen som godt, og at hun og forsvarssjefen hadde respekt for hverandres roller; «Jeg prøvde aldri å bli forsvarssjef, og han forsøkte heller aldri å bli forsvarsminister. Politikerne har en rolle, og de militære en annen.» (A. G. Strøm-Erichsen, personlig intervju, 20. mars 2020).

Noen ting er politisk, helt og holdent. Det tillegger det ikke de militære å ha noen mening om, i det hele tatt. Andre ting er helt klart faglige, men ingenting er faglig bortenfor at det tas en politisk beslutning, like det eller ei. Da fanger bordet (S. Diesen, personlig intervju, 2. mars 2020).

Det fremkommer her at både Strøm-Erichsen og Diesen er enige i at fordelingen av den formelle autoriteten i hovedsak styres av stilling og rolle. Strøm-Erichsen forteller at den gjensidige respekten for den andres ansvar bidro til å skape et tydelig skille mellom arbeidsoppgaver. Diesen uttrykker at skillet mellom militærfaglige og politiske spørsmål var tydelig, noe som kan bidra til å styrke rammene av den formelle autoriteten. Dette samsvarer med det Huntington kaller ministeriell kontroll, og bidrar til å øke sivile myndigheters kontroll over den militære ledelsen (1964, s. 87). Gjennom denne fordelingen av roller og ansvar, kan man anta at forsvarssjefen og forsvarsministeren hadde et bedre grunnlag for å arbeide innenfor sine respektive fagfelt. Uten denne strukturelle innrammingen av arbeidsoppgaver og ansvarsområder kan man se for seg et samarbeid hvor skillet mellom politiske og militære ansvarsområdet ble mindre tydelig.

I de tilfellene der forsvarssjefen og forsvarsministeren var uenige om hva som ville være den beste løsningen, kan de fortelle at det ikke var noen usikkerhet rundt hvem som hadde det siste ordet. Forsvarsministeren hadde alltid muligheten til å se bort ifra forsvarssjefens fagmilitære vurdering, dersom hun så det som mer hensiktsmessig å gjøre noe annet. Diesen eksemplifiserer dette slik:

Når det gjelder bruken av penger, så var det meg, sammen med mitt stabsapparat, som forvaltet den kunnskapen, som bestemte det. Hvis politikerne ville endre på det så er det selvfølgelig politikernes privilegium å gjøre det, men da sa jeg ifra at det er ikke i tråd med min anbefaling (S. Diesen, personlig intervju, 2. mars 2020).

Diesen forteller at det ikke var noen tvil om hvordan maktfordeling så ut i FD, og at det var forsvarsministeren som hadde beslutningsmyndighet. Dersom politikerne tok en beslutning, selv om denne gikk på tvers av den fagmilitære anbefalingen, var det hans jobb å implementere dette. Likevel forklarer Diesen at det var viktig for han å tydeliggjøre for politikerne at det eventuelt ikke var i tråd med hans anbefaling.

Huntington mener at det er offiserens oppgave er å fortelle politikerne hva som kreves for å oppnå målene satt for militærvesenet, og når politikere har besluttet noe, skal dette effektueres

og iverksettes (1964, s. 16). Teorien er ikke nyansert nok til å kunne si noe om hvordan offiseren skal opptre fra han eller hun har gitt sin anbefaling, til beslutningen er fattet. Diesen gjorde politikerne oppmerksom på at de var i ferd med å gå på tvers av hans anbefaling, i de tilfellene de gjorde det. Hvorvidt det er offiserens plass å gjøre dette i henhold til Huntingtons teori om objektiv sivil kontroll, kan vi ikke si noe sikkert om. Likevel tyder det på at samarbeidet mellom forsvarssjefen og forsvarsministeren er i tråd med objektiv sivil kontroll, fordi Diesen respekterer politikernes formelle autoritet og han tar politiske beslutninger til etterfølgelse, selv når de trosser hans anbefalinger (Huntington, 1964, s. 16).

Forsvarsministeren har den formelle autoriteten til å fatte alle endelige beslutninger i departementet. Til tross for dette, måtte statsråden ha belegg for alle beslutningene som ble fremmet for statsministeren. Strøm-Erichsen kunne fortelle følgende:

Hvis du kommer i Regjering og har Jens Stoltenberg som regjeringssjef, må du kunne forsvare hver eneste beslutning og hver eneste krone du har tenkt å bruke. Hvis jeg hadde stilt opp der uten god nok argumentasjon, hadde jeg aldri fått gjennomslag for mine saker (A. G. Strøm-Erichsen, personlig intervju, 20. mars 2020).

Huntington mener at graden av makt militærvesenet har, blir påvirket av hvordan deres ekspertise blir nyttet av myndighetene (1964, s. 88). Selv om forsvarsministeren satt med den formelle autoriteten til å ta endelige avgjørelser på tvers av de fagmilitære rådene hun fikk, var hun avhengig av å bruke de fagmilitære rådene hun fikk fra forsvarssjefen og hans stab som argument for å få gjennomslag i regjering. Dette tyder på at det til tross for en tydelig plassering av den formelle autoriteten, forelå en gjensidig avhengighet for å få gjennomslag for innstillingene til regjeringen.

I noen tilfeller kunne forsvarssjefen ha ønsker og meninger som ikke politisk eller praktisk lot seg gjennomføre. Dette eksemplifiserer Strøm-Erichsen gjennom tilfellet med ønsket om å bidra med flere styrker til Afghanistan, etter forespørsel fra andre NATO-land. "Dette ville selvsagt kunne være med på å styrke alliansen, men som Forsvarsdepartementet mente ikke lot seg gjennomføre med tanke på styrketall, fleksibilitet og evne til å løse de oppdrag vi allerede hadde forpliktet oss til" (A. G. Strøm-Erichsen, personlig intervju, 20. mars 2020).

Når statsråden avsto forsvarssjefens ønske, benyttet hun seg av sin formelle autoritet. Denne formen for legitim makt ble utøvet på bakgrunn av forsvarsministerens stilling i den politiske strukturen (Huntington, 1964, s. 86). I tilfeller hvor forsvarssjefens fagmilitære råd ikke kan effektueres grunnet manglende vurderinger av politiske faktorer, kommer viktigheten av Huntingtons krav til formell autoritet til syne. Forsvarsministeren kan i slike tilfeller benytte forsvarssjefens råd som del av sitt beslutningsgrunnlag for å treffe en beslutning som tar høyde for alle faktorene som påvirker saken. For å gi Strøm-Erichsen grunnlag til å fatte den beste politiske beslutningen, var forsvarssjefen forventet å levere en rent faglig anbefaling som det tillå forsvarsministeren å avslå eller modifisere.

4.1.2 Uformell innflytelse

I tillegg til den formelle autoriteten som ligger til grunn i beslutningsprosessene i departementet, vil uformell innflytelse kunne påvirke deltakernes synspunkter og meninger.

Diesen beskriver maktforholdet på følgende måte:

Embetsverket i departementet har ikke noe formelt ansvar, alt de gjør er det statsråden som må bære ansvaret for, men det betyr jo ikke at byråkratene ikke har en mening og en agenda, det har de i høy grad. Så det er ikke to aktører her, det er tre, som utgjør et makttriangel. Statsråden danner én side av trekanten, forsvarsledelsen en annen, og byråkratiet en tredje. Alle har en egen agenda, i større eller mindre grad (S. Diesen, personlig intervju, 2. mars 2020).

Dette skaper et bilde på hvordan det til tross for en formell fordeling av makt og autoritet, alltid forelå en form for påvirkning fra ulike kanter i departementet. Når hver side i makttriangelet har en egen agenda de er villige til å jobbe for, vil dette kunne påvirke utfallet av beslutninger.

Deltakerne i beslutningsprosessene i departementet var mer eller mindre konstante, men sakene som ble behandlet kunne variere stort. Derfor kunne også forsvarssjefens grad av innflytelse endre seg fra sak til sak. Diesen forklarer hvordan alle beslutninger er individuelle

og at utfallet av hans fagmilitære vurderinger varierte ut ifra sakens omstendigheter og egenskaper. Han forteller at “I enkelte saker går forsvarssjefens anbefaling igjennom som den er, og i andre saker blir den avvist helt og holdent. Jeg erfarte alle grader av påvirkning imellom ytterpunktene” (S. Diesen, personlig intervju, 2. mars 2020). Altså var det ulikt i hvor stor grad forsvarssjefens anbefaling påvirker den politiske beslutningen. Denne påvirkningen, som kan sammenliknes med det Huntington beskriver som uformell innflytelse, er derfor ikke konstant på samme måte som den formelle autoriteten, men påvirkes av ulike sakers særegenheter.

I tillegg til ulike sakers beskaffenhet, vil mottakerens oppfattelse av avsenderen påvirke utfallet av beslutningen. Strøm-Erichsen beskriver Diesen som en usedvanlig intelligent mann, som var både morsom og interessant å snakke med (personlig intervju, 20. mars 2020). Dette er oppfatninger som kan spille en rolle i opplevelsen av anbefalinger, meninger og beslutninger, og gi forsvarssjefen en økt uformell innflytelse. I Huntingtons teori om objektiv sivil kontroll beskriver han hovedsakelig at det er makt i form av formell autoritet som det er ønskelig at skal påvirke samarbeidet mellom militære og sivile sjefer. Uten å avklare hvorvidt en stor grad av uformell autoritet er ønskelig i et slikt samarbeid, kan man anta at dette vil være mindre hensiktsmessig i sivil-militære strukturer som ISL, ettersom denne går på bekostning av den formelle autoriteten. I tilfeller hvor den formelle autoriteten mellom Strøm-Erichsen og Diesen blir påvirket av uformell innflytelse, vil den ikke lenger vær betinget av deres posisjon som henholdsvis forsvarsminister og forsvarssjef, men overlates til flere ustabile faktorer som deres personlige egenskaper (se pkt. 3.1.1).

Mennesker som samarbeider over tid vil etterhvert tillegge hverandre egenskaper og ferdigheter. Dersom en deltaker oppfattes som mindre kompetent eller egnet, vil dette kunne påvirke de andres vilje til å la seg påvirke av denne personen. Dersom forsvarssjefen skal bli oppfattet som pålitelig, mener Diesen at det er viktig at han utviser forståelse for det politiske systemet og samfunnsfaktorer. Diesen forklarer hvordan det vil være svært dumt om man som forsvarssjef ikke også vurderer hva som er de tenkelige økonomiske rammene, før man fremmer et fagmilitært råd. “Det handler også om troverdighet og om ikke å bli avskrevet som en som ikke har politisk forståelse. Da vil man heller ikke bli hørt i noen annen sammenheng” (S. Diesen, personlig intervju, 2. mars 2020). Her presiserer Diesen hvordan en

svekket oppfattelse av forsvarssjefens evne til forståelse av også politiske synspunkter vil svekke andres oppfatning av hans kompetanse som både rådgiver og etatsjef, og dermed også hans uformelle innflytelse. Diesen beskriver her en forventning til ham som kompetent til å forstå politiske synspunkter og prosesser. Dersom andre oppfattet ham som motvillig eller uegnet til dette, ville det kunne påvirke hans gjennomslagskraft. Dette kan tyde på at den strukturelle oppbygning i ISL tilrettela for at sivile myndighetspersoner forventet politisk nyanserte råd fra offiserene. En slik forventning ser ikke ut til å være i tråd med Huntingtons beskrivelse av objektiv sivil kontroll, ettersom han beskriver offiserens rolle utelukkende fagorientert og apolitisk (1964, ss. 83-84).

Diesen ønsket, på bakgrunn av operasjonene i Afghanistan, å gjeninnføre de gamle krigsdekorasjonene. Han mente at det ikke var nok med en enhetsmedalje for internasjonale operasjoner, men at Forsvaret måtte ha et system som tok høyde for hva vedkommende soldat hadde vært med på. Alt fra å ha deltatt, som en generell kampanjemedalje, til *extreme bravery and self-sacrifice in the face of the enemy*. Han kan fortelle at forsvarsministeren var sympatisk innstilt til dette, men at det opplevdes som en politisk vanskelig sak i regjeringen, for henne. Forsvarsministeren dro i land gjeninnføringen, med støtte til politisk argumentasjon fra forsvarssjefen. Diesen kunne fortelle at hvis regjeringen hadde sagt nei til Krigskorset, ville han ha innført sin egen tilsvarende dekorasjon. Medaljen ville ikke bli delt ut av Kongen i Statsråd, og ville derfor komme til å bli rangere etter vernedyktighetsmedaljen, og henge på *feil* side av den, men alle ville forstå sammenhengen. Han mener selv at dette hadde en viss betydning for utfallet av saken, og trekker det frem som et eksempel på at det er veldig mye som avhenger av hvilke saker som er oppe i tiden, og som bidrar til å aktualisere spørsmålet om maktforhold og Forsvarets autonomi (S. Diesen, personlig intervju, 2. mars 2020). I dette eksempelet kan man si at Diesen utøvet makt ved bruk av uformell innflytelse, for å få gjennomslag for innføringen av krigsdekorasjoner. Han utviste innflytelse på et politisk nivå som lå over hans beslutningsmyndighet.

Strøm-Erichsen kunne fortelle at dette var noe forsvarssjef Diesen argumenterte sterkt for å gjeninnføre;

Dette var en viktig sak for de militære, for den militære kulturen og organisasjonen.

Det kunne virke fjernt for det sivile samfunn i vår tid, og det tok derfor noe tid for å få

forståelse for at dette var riktig å gjøre og derved få gjennomslag i regjering. Man måtte ha respekt for at det i 1949 ble besluttet at man ikke lenger skulle dele ut Krigskorset. Selv om dette var en politisk beslutning som måtte vedtas i Regjering var det opp til forsvarssjefen å komme med innstillinger til de personene som Forsvaret mente skulle tildeles Krigskorset eller andre dekorasjoner (A. G. StrømErichsen, personlig intervju, 20. mars 2020).

I dette eksempelet blir det tydelig at forsvarssjefen også kunne benytte sin uformelle innflytelse til å fremme rent militærfaglige saker som ellers ikke ville fått oppmerksomhet i politikken. Selv om Diesen beskriver Strøm-Erichsen som sympatisk innstilt til forslaget, var det en tung sak politisk. Diesen beskriver selv hvordan hans forslag om selv å innføre en medalje kan ha bidratt til den endelige beslutningen om gjeninnføring. Dette kan tyde på at hans uformelle autoritet bidro til gjennomslag for politiske vedtak som ellers ville ligget utenfor hans myndighet.

Uten at Huntington beskriver offiserens uformelle innflytelse i beslutningsprosesser direkte, kan man anta at denne typen påvirkning vil å gå bekostning av den formelle autoriteten. Huntington er tydelig på at en struktur styrt av formell makt er ønskelig i en politisk-militært samarbeid, ettersom det tydeliggjør ansvars og rollefordeling (1964, ss. 86-87). Man kan derfor argumentere for at uformell innflytelse kom til syne i utvalgte beslutningsprosesser i ISL, noe som ikke er i tråd med Huntingtons beskrivelse av objektiv sivil kontroll.

4.1.3 Oppsummering

Det fremkommer av uttalelsene til både Diesen og Strøm-Erichsen at det var enighet rundt maktfordelingen og forsvarsministerens myndighet til å fatte alle endelige beslutninger i departementet. Dette kan tyde på at denne delen av samarbeidet og beslutningsprosessene i ISL var i tråd med Huntingtons teori om objektiv sivil kontroll.

På den annen side var forsvarsministeren avhengig av solid fagmilitær argumentasjon for å få gjennomslag i regjering. Denne var det forsvarssjefen som hadde forutsetning til å utarbeide, noe som skapte et gjensidig avhengighetsforhold når det skulle fremmes innstillinger til

regjeringen. Dette er et eksempel på at teorien ikke beskriver realiteten tilstrekkelig nyansert. I samarbeidet mellom Diesen og Strøm-Erichsen kan vi derfor se at den integrerte strategiske ledelsen i praksis ikke nødvendigvis samsvarer med objektiv sivil kontroll. Huntingtons teori kan dermed ikke beskrive alle aspektene ved deres samarbeid og beslutningsprosesser i ISL. Det vil alltid finnes en grad av uformell innflytelse mellom deltakerne i beslutningsprosesser, også i sosiale strukturer som ISL. Både ulike sakers egenskaper, og egenskapene til individet var avgjørende for graden av uformell innflytelse som kom til syne i beslutningene. Forsvarssjefen utviste denne formen for innflytelse i saken om gjeninnføring av krigsdekorasjoner, og er et eksempel på en handling som ikke tyder på at ISL legger til rette for objektiv sivil kontroll.

4.2 Militærfaglig rådgiver

Dette kapitlet er delt inn i to underkapitler; fagmilitær rådgiver og utenomfaglig rådgivning. Det første underkapitlet vil beskrive og drøfte tilfeller hvor forsvarssjefen benytter seg av utelukkende militærfaglige vurderinger i sine anbefalinger til forsvarsministeren. Det andre underkapitlet beskriver tilfeller hvor forsvarssjefen benyttet seg av utenomfaglige vurderinger i sin rådgivning, og kan ikke sies å være i tråd med Huntingtons teori om objektiv sivil kontroll.

4.2.1 Fagmilitær rådgivning

ISL-strukturen har til hensikt å gi Stortinget og offentligheten tilgang på kvalifiserte fagmilitære synspunkter, ved at forsvarssjefen fungerer som forsvarsministerens nærmeste rådgiver. Strøm-Erichsen kan fortelle at dette var veldig viktig for henne.

Normalt er det departementsråden som er din nærmeste rådgiver. Jeg hadde også en departementsråd, men han var sivil. Det var forsvarssjefen som hadde den fagmilitære kunnskapen, og jeg var avhengig av de fagmilitære vurderingene og meningene for at vi til slutt i FD skulle kunne fatte riktige beslutninger (A. G. Strøm-Erichsen, personlig intervju, 20. mars 2020).

Strøm-Erichsen opplevde at rollen forsvarssjefen hadde i ISL-strukturen ikke kunne vært fylt av en sivil departementsråd. Selv om Huntington mener at den militære profesjonen maksimeres dersom militærvesenet holdes adskilt fra det sivile, kan det i dette samarbeidet se ut til at det var avgjørende med et tett samarbeid for å kunne fatte de riktige beslutningene for militærvesenet. Huntingtons teori er ikke dekkende nok til å si noe om denne typen samarbeid er i tråd med objektiv sivil kontroll eller ikke, fordi den tar for seg offiserskorpset og den politiske ledelsen i sin helhet. Teorien er ikke tilstrekkelig nok til å kunne si noe konkret om det er riktig eller feil at forsvarsministeren og forsvarssjefen jobber så tett, foruten at han mener det kan føre til en politisk påvirkning av etatens øverste leder. Dette vil vi drøfte nærmere i neste faktor (se pkt. 4.3). Likevel kan man si slik Huntington beskriver at den militære sfæren bør være adskilt fra det sivile, at ISL-strukturen på dette punktet ikke er i tråd med objektiv sivil kontroll. Selv om Strøm-Erichsen så på det tette samarbeidet som en viktig faktor, er det også nødvendig å legge til grunn at hun ikke hadde jobbet som forsvarsminister i noen annen struktur enn ISL, og har derfor ikke noe sammenligningsgrunnlag. Derfor kan man ikke si noe om at den sivile kontrollen i Norge og dens mulighet for å fatte politiske beslutninger innenfor militære forhold, var mer eller mindre effektiv før ISL.

Strøm-Erichsen så på det tette samarbeidet med forsvarssjef som nyttig, fordi hun fikk tilgang til kvalifiserte fagmilitære råd gjennom hele beslutningsprosessens varighet. Hvorvidt disse ble tatt til etterretning ble derimot styrt av sakens politiske karakter, noe Diesen er tydelig på:

Sakens politiske karakter påvirker i hvilken grad de fagmilitære rådene blir tatt høyde for eller om de blir forkastet uten videre seremoni. Når det kommer til rent forsvarstekniske saker så er sjansen større for at det går igjennom, spesielt hvis det påvirkes av tid, som for eksempel angrepet på Camp Banken i 2006 (S. Diesen, personlig intervju, 2. mars 2020).

Angrepet på Camp Banken var resultatet av en demonstrasjon i Meymaneh i Afghanistan som ble kringkastet som en demonstrasjon mot vestlige mediers publisering av Muhammedkarikaturer. Den norskledete PRT-leiren ble angrepet av et stort antall

demonstranter, hvorav flere var væpnet med automatgevær, håndgranater og panservernraketter. Det som i Norge ble omtalt som en voldelig demonstrasjon var i realiteten et angrep der det norske PRT-et var underlegne i antall, og ikke hadde tilstrekkelige midler til å forsvare seg. Det skulle ta lang tid før situasjonen, som førte til flere skadde soldater, kom under kontroll (Egeberg, 2018, ss. 387-390).

Det politiske instinktet er å alltid å engasjere seg, og det er en forventning fra for eksempel mediene at den øverste politiske ansvarlige, i dette tilfellet forsvarsministeren, er synlig i en krisesituasjon. I dette tilfellet måtte jeg bare si «nå statsråd, lar vi løytnanter og kapteiner gjøre jobben sin». Vi hadde ingen 4000 kilometer lang skrutrekker som gjorde at vi kunne gjøre noe med situasjonen i Meymaneh fra situasjonssenteret på Akershus (S. Diesen, personlig intervju, 2. mars 2020).

På politisk side kan Strøm-Erichsen fortelle at “[i] situasjoner som for eksempel angrepet på Camp Banken i 2006, da var det forsvarssjefen gjennom FOH som måtte bestemme hva vi skulle gjøre. FOH har det operative ansvaret for våre styrker ute og hjemme” (personlig intervju, 20. mars 2020).

I dette eksempelet er Strøm-Erichsen klar på at det er en situasjon som det tilligger de militære å ta hånd om, og ikke politikerne. Derfor ga hun i stor grad forsvarssjefen beslutningsmyndighet i denne situasjonen. Likevel mener Diesen at det var vanskelig for politikerne å akseptere at det var slik. Han kan fortelle at:

Det kan være vanskelig for en politiker å forstå at når Norge avgir styrker til internasjonale operasjoner er de under operativ kontroll av styrkesjefen. Det ville selvfølgelig være mulig for Norge å ta tilbake kommandoen der og da, men det

hadde ikke løst det akutte problemet og i tillegg ville det kostet Norge dyrt politisk (S. Diesen, personlig intervju, 2. mars 2020).

Det skal ha vært vanskelig for FD å akseptere at de ikke kunne påvirke situasjonen direkte som følge av at det norske bidraget var underlagt ISAF (Egeberg, 2018, s. 410).

Forsvarsministeren velger å la det forbli en militær beslutning hva som skal gjøres. På den annen side velger FD å endre på den normale prosedyren for mediehåndtering, og lot den integrerte ledelsen i Oslo håndtere denne, og ikke den operative ledelsen i Fellesoperativt hovedkvarter på Jåttå, som ville vært normalt (Egeberg, 2018, s. 411).

Det er flere aspekter ved dette eksempelet som kan tyde på at ISL-modellen legger til rette for objektiv sivil kontroll når det kommer til bruken av den militære ekspertisen. Blant annet kommer det til syne i måten Strøm-Erichsen lar Diesen håndtere situasjonen når hun forstår at dette er en sak som de militære burde håndtere. Både fordi det er snakk om taktiske og tekniske faktorer som spiller inn, men også fordi styrkene rett og slett er avgitt til ISAF. Imidlertid tar hun kontroll på mediehåndteringen. Ved at FD tar seg av dette, kan de bestemme hvilket budskap som treffer den norske befolkningen. Videre kan man si at fordelingen av oppgaver i dette tilfellet tyder på at det er tilrettelagt for objektiv sivil kontroll ved at politikerne på forhånd har satt mål for det norske bidraget til ISAF, og at de militære velger hvordan de skal nå målene. I dette tilfellet ville det som Diesen påpeker, ikke være ved å gå inn og overstyre kommandostrukturen i ISAF (Huntington, 1964, s. 16).

Slik som Diesen påpeker, er det sakens karakter som spiller inn på hvorvidt militære anbefalinger og råd blir tatt til etterretning eller ikke. I eksempelet om angrepet på Camp Banken var situasjonen preget av en akutt situasjon som omhandlet militære styrker på bakken. Da ble det naturlig at forsvarssjefen og offiserskorpset tok seg av situasjonen. I andre tilfeller og under andre omstendigheter kan Diesen fortelle at hans fagmilitære vurdering ble avvist helt. Spesielt trekker han frem eksempelet om forslag til en ny og mer kosteffektiv vernepliktsmodell. Denne modellen skulle i større grad basere seg på vervet personell, og den skulle være billigere og samtidig gi mer kampkraft for pengene, sammenlignet med den modellen de hadde. Uavhengig av fagmilitær argumentasjon fra

forsvarssjefens side, ble dette avslått av statsråden fordi det på politisk nivå ikke var villighet til å endre vernepliktsmodellen (S. Diesen, personlig intervju, 2. mars 2020).

I eksemplene som trekkes frem kan vi se at det er flere aspekter ved samarbeidet mellom forsvarssjefen og forsvarsministeren i ISL som kan tyde på at det er i tråd med objektiv sivil kontroll. Blant annet ga Strøm-Erichsen forsvarssjefen beslutningsmyndighet i eksempelet om angrepet på Camp Banken. Forsvarssjefen fikk ansvar for det som var direkte militært, samtidig som FD og forsvarsministeren tok seg av mediehåndteringen, fordi de var opptatt av hvilken historie som skulle fortelles til den norske befolkningen (Egeberg, 2018, s. 411). Huntington mener at det er offiserskorpsets oppgave å ta seg av *hvordan* militærvesenet brukes for å oppnå de politiske målene. I dette tilfellet kan man si at forsvarsministerens beslutning om å la forsvarssjefen bestemme hvordan de skulle forholde seg til angrepet på Camp Banken, er i tråd med Huntingtons teori om objektiv sivil kontroll (Huntington, 1964, s. 16).

Videre fremkommer det av eksempelet om vernepliktsmodellen at det ikke var politisk villighet til å gjennomføre noen reform av denne. Dette tyder på at forsvarsministeren og FD legger flere faktorer og vurderinger til grunn enn at det er en løsning som tilsynelatende skal gi mer beredskap per krone. At det norske forsvaret i liten grad baserer seg på profesjonelle soldater, men er representativt for befolkningen var viktig for politikerne i denne saken. Derfor kan man si at dette er i tråd med hvordan Huntington mener at politikerne skal forholde seg til de fagmilitære vurderingene, ved at de legger flere faktorer til grunn (1964, s. 16).

4.2.2 Utenomfaglig rådgivning

I denne sammenheng bruker vi *utenomfaglig rådgivning* som et begrep for å forklare tilfeller av offiserens rådgivning som faller utenom det rent militærfaglige. Huntington presiserer at offiserskorpsets råd utelukkende skal basere seg på militærfaglig ekspertkompetanse. Det skal ikke foreslås beslutninger på noe som går utover dette (1964, s. 16).

Forsvarssjefen må til enhver tid vurdere den politiske karakteren i det han foreslår. Det ville være en dårlig forsvarssjef som ikke, før han fremmer et forslag, vurderer muligheten for å få det igjennom politisk. Det har blant annet å gjøre med politikernes

respekt for hans samfunnsforståelse og vurderingsevne. Hvis han fremmer en sak på tross av at denne muligheten er tilnærmet lik null, må det være prinsipielt viktig. Dette handler om å sikre sporbarhet slik at politikerne ikke kan komme i ettertid og stille spørsmål om hvorfor saken ikke ble fremmet (S. Diesen, personlig intervju, 2. mars 2020)

Der Huntington mener at den ideelle offiseren skal være immun mot politikk, argumenterer Diesen for at det er vanskelig å få gjennomslag som militærfaglig rådgiver uten å ha en forståelse for det politiske systemet. På den annen side sier Huntington bare noe om hvordan offiseren ikke skal la politisk påvirkning gå på bekostning av den militære profesjonaliteten. Han sier ingenting om muligheten for at offiserskorpset kan bruke politisk forståelse til å maksimere den militære profesjonen. Diesen sier at man ikke vil få gjennomslag for noe dersom man ikke tar hensyn til den politiske situasjonen i staten, men kun baserer sine militærfaglige råd på det som er en rent militærfaglig vurdering. Da kan det tenkes at den militære profesjonen kan ha bedre mulighet for å maksimeres dersom de faglige rådene tillegges en politisk faktor som tar for seg hvorvidt det er gjennomførbart. I stedet for at forslag avvises helt, kan forsvarssjefen få gjennomslag for den beste mulige militære løsningen med den sittende regjeringen. Et slikt perspektiv finner man ikke i teorien, og det vil kun bli spekulasjoner. Derfor kan man si at ISL i dette tilfellet ikke legger til rette for at de militærfaglige rådene ikke vil ha noen form for politisk aspekt ved seg, slik Huntington mener at det skal være (1964, s.16).

Videre kan Diesen fortelle at:

Det vil være svært dumt om man som forsvarssjef ikke også vurderer hva som er de tenkelige økonomiske rammene, før man fremmet et fagmilitært råd. Det handler også om troverdighet og om ikke å bli avskrevet som en som ikke har politisk forståelse. Da vil man heller ikke bli hørt i noen annen sammenheng (S. Diesen, personlig intervju, 2. mars 2020)

Strøm-Erichsen, på sin side, kan fortelle at: “Spesielt hadde han forståelse for budsjett, og dette påvirket de fagmilitære rådene. Han anbefalte løsninger innenfor de politiske rammene som han forstod hvor var” (A. G. Strøm-Erichsen, personlig intervju, 20. mars 2020).

Diesen uttrykker at han var nødt til å ta hensyn til den politiske situasjonen når han skulle fremme sine fagmilitære anbefalinger. Han forklarer at en forsvarssjef som utelukkende hadde basert anbefalinger på militærfaglig ekspertise, raskt ville blitt avskrevet i møte med sivile samarbeidspartnere. Som Strøm-Erichsen beskriver, påvirket forsvarssjefens forståelse for budsjett hans fagmilitære råd. Her kan man anta at Diesen tilpasset rådene sine til politikernes økonomiske rammer, og dermed presenterte løsninger som ikke bare tok høyde for militære synspunkter, men også politiske og samfunnsmessige spørsmål. Huntington beskriver i sin teori om objektiv sivil kontroll hvordan militære sjefer kun skal levere fagmilitære råd, og politikere beslutte på bakgrunn av disse. Det kan argumenteres for at fagmilitære råd som allerede er politisk nyansert og tilpasset, vil bidra til en annen endelig beslutning enn om rådene hadde vært objektive ekspertråd. Man kan anta at ettersom slike militære råd allerede har tatt høyde for politiske vurderinger, vil beslutningstakeren være mer tilbøyelig for å ta anbefalingen til etterretning.

På den annen side har politikeren alltid ansvaret for å vurdere faktorene objektivt, og å fatte en endelig beslutning basert på helheten i situasjonen. Også i tilfeller hvor rådgivere leverer anbefalinger som tar høyde for flere aspekter, vil beslutningstakeren som innehar den formelle autoriteten kunne forventes å skille mellom hvilke deler av anbefalingen som skal vurderes. Til tross for at Diesen beskriver sine anbefalinger som tilpasset det politiske bildet, ga han aldri uttrykk for at det førte til at anbefalingene gikk utenfor det som var direkte militærfaglig. Strøm-Erichsen på sin side opplevde at han, i enkelte tilfeller, ila sine anbefalinger stor økonomisk tyngde. Likevel er ikke det det samme som å si at han ga anbefalinger utenfor sitt fagfelt. Hvorvidt Huntington ville kategorisert denne formen for rådgivning som i tråd med teorien objektiv sivil kontroll, er usikkert. Han er derimot tydelig på at militære rådgivere utelukkende skal gi råd på bakgrunn av sin ekspertise, samtidig som politikere skal beslutte på bakgrunn av en vurdering sammensatt av langt flere faktorer (Huntington, 1964, s. 411). I denne drøftingen fremkommer det at tidligere forsvarssjef

Diesen her benytter kompetanse utenfor sin militærfaglige ekspertise til å holde anbefalingene sine innenfor de politiske rammene. Denne delen av samarbeidet kan ikke sies å samsvare med Huntingtons målsetning for sivil-militært samarbeid i objektiv sivil kontroll.

Strøm-Erichsen beskriver sin oppfatning av forsvarssjefens politiske forståelse som en naturlig og fordelaktig del av samarbeidet. Hun gir uttrykk for at det ville vært meget utfordrende å samarbeide med en forsvarssjef som utelukkende tok høyde for militærfaglige vurderinger (personlig intervju, 20. mars 2020) (se pkt. 4.3.2). Hennes oppfatning av det hensiktsmessige omfanget av arbeidsoppgaver, kan derimot være formet at hennes egen posisjon i strukturen i ISL. Etersom denne tilrettela for fagmilitær rådgivning gjennom hele beslutningsprosessen, var det derfor ønskelig at forsvarssjefen også hadde forståelse for det systemet de skal støtte inn i. Hvis politisk og militær ledelse hadde vært adskilt kan vi bare spekulere i om oppfatningen ville vært en annen. Man kan derfor argumentere for at for å oppnå objektiv sivil kontroll slik Huntington beskriver det, ville det være riktig å skille den politiske og militære strategiske ledelsen fra hverandre.

4.2.3 Oppsummering

Strøm-Erichsen opplevde det som positivt å jobbe tett sammen med forsvarssjefen fordi dette ga henne tilgang på militærfaglig ekspertise. Etersom departementsråden er den som vanligvis støtter med rådgivning, ville beslutningsgrunnlaget uten Diesens fagmilitære kompetanse bli mangelfull. Dette sier likevel lite om graden av samhandling, og dybden og bredden i rådgivningen forsvarssjefen leverte. Etersom både Diesen og Strøm-Erichsen beskriver sine respektive roller i ISL som gunstige kan det argumenteres for at deres posisjon i strukturen var med på å forme deres preferanser. Huntington beskriver tydelig hvordan offiserens rolle som fagmilitær rådgiver er å levere fagmilitære råd som politikeren kan benytte som del av sitt beslutningsgrunnlag. Det fremkommer av Strøm-Erichsens skildringer at Diesen oppfylte Huntingtons krav hva gjelder rollen som rådgiver som bidro til å gi politikerne beslutningsgrunnlag og militære innfallsvinkeler.

Det fremkommer av forskjellen mellom eksemplene om Camp Banken og innføringen av ny vernepliktsmodell at sakens politiske karakter, og behovet for umiddelbar beslutningstaking påvirker graden av forsvarssjefens påvirkning. Det blir under angrepet på

Camp Banken tydelig hvordan behovet for raske militære vurderinger og avgjørelser forsterker Diesens rolle som fagmilitær rådgiver, og ilegger ham en større grad av innflytelse på prosessen. I tilfellet hvor forsvarssjefen foreslo en endring av vernepliktsmodellen blir det derimot tydelig hvordan sakens politiske karakter gjør at hans fagmilitære vurdering ikke blir etterfulgt. Her veiet andre faktorer enn de militære såpass tungt at Diesens råd ble avskrevet. Dette danner et godt bilde på omfanget av forsvarssjefens rolle som militærfaglig rådgiver i ISL.

Diesen beskriver hvordan hans råd måtte være tilpasset politiske rammer og budsjett for å bli seriøst vurdert av politiske beslutningstakere. Denne oppfatningen førte til at han formet sine anbefalinger deretter, og utarbeidet dem som gjennomførbare. Det fremkommer likevel at rådene han leverte var fagmilitære råd som i all hovedsak var basert på militærfaglig ekspertise. Hvorvidt Diesens anbefalinger var i tråd med Huntingtons teori om objektiv sivil kontroll, er ikke teorien omfattende nok til å svare på. Man kan derimot anta at samarbeidet mellom forsvarsministeren og forsvarssjefen gjennom beslutningsprosessen bar preg av egenskaper Huntingtons beskriver som mindre gunstige i objektiv sivil kontroll. Dette kan være et resultat av ISL sin strukturelle oppbygning som vektlegger fysisk samlokalisering og en tett samhandling gjennom hele prosessens varighet.

4.3 Politisk påvirkning på offiseren

Dette kapittelet er delt opp i to underkapitler hvor det første omhandler den apolitiske adferden som Huntington beskriver i modellen om objektiv sivil kontroll. Den vil vi eksemplifisere med erfaringene til Strøm-Erichsen og Diesen, og hvordan dette kom til syne mellom de to. Videre skal underkapittelet om vilje til kompromisser søke å vise hvordan de begge var tilbøyelige til å møtes på en middelvei. Vi vil vurdere hvorvidt situasjoner som bærer preg av dette vil kunne tyde på et samarbeid som ikke nødvendigvis samsvarer med Huntingtons teori om objektiv sivil kontroll.

4.3.1 Apolitisk adferd

Huntington presenterer i sin teori et bilde på samarbeidet på politisk-strategisk nivå som tilsier at politiske og militære sjefer i stor grad arbeider uavhengig av hverandre frem til beslutninger skal fattes. Militære sjefer anbefaler på bakgrunn av sin faglige ekspertise, og overlater politiske vurderinger til de sivile.

Diesen opplevde ikke at de fagmilitære rådene ble politikk for tidlig, men han kan fortelle at han fikk en del kritikk for å spille på tanken om at «det er ikke mitt forsvar, statsråd, det er ditt forsvar» (personlig intervju, 2. mars 2020), fordi mange militære mener at forsvarssjefen bør være en pådriver for få et større forsvarsbudsjett og være en slags ildsjel i kampen for forsvarssaken. Diesen er av den oppfatning at dette vil svekke enhver forsvarssjefs faglige troverdighet fordi en statsråd ikke vil kunne vite om han snakker med *lobbyisten* eller fagmannen i de ulike sakene. Han mener at det er viktig at forsvarsministeren har tillit til at det som kommer er en fagmilitær vurdering, og ikke en krisemaksimering fordi forsvarssjefen ønsker et større forsvarsbudsjett. Diesen la press på politikerne gjennom en tilnærming der han turte å være direkte nok til å si «fortell meg hvor mye penger dere er innstilt på å bruke, så skal jeg lage et forsvar til den prisen» (S. Diesen, personlig intervju, 2. mars 2020). Denne tilnærmingen kunne han ha både fordi det er prinsipielt riktig med mindre man er tilhenger av et annet politisk system, og fordi det er strategisk klokt (personlig intervju, 2. mars 2020).

Budsjettets størrelse er selvfølgelig en politisk prioriteringssak, og avhenger av hvor viktig man mener forsvar er sammenlignet med andre samfunnsgoder. Det finnes med andre ord ingen fagmilitær definisjon av hva som er et tilstrekkelig forsvar, og Forsvarets oppgaver er selvsagt ikke formulert slik at man kan si at man enten løser dem eller ikke løser dem. Det blir et spørsmål om grad eller ambisjonsnivå, og det forsvaret politikerne ikke synes de har råd til eller bruk for, trenger selvfølgelig ikke forsvarssjefen heller (S. Diesen, personlig intervju, 2. mars 2020).

Det er først når politikerne vet at dette er forsvarssjefens holdning at de vil føle seg trygge på at det han anbefaler er resultatet av beste faglige skjønn og ikke noe annet. Han forklarer videre at denne tilnærmingen også er den smarteste rent kommunikasjonsstrategisk fordi den synliggjør hvem som har ansvar for hva, som også er årsaken til at mange politikere følte hans tilnærmelse meget ubehagelig (S. Diesen, personlig intervju, 2. mars 2020).

Diesen kan forklare at det ble et nokså renskåret grensesnitt mellom politikk og fagmilitære råd. Politikken ble politikk på det tidspunktet det skulle bli politikk og ikke før, og det som

altså ikke er politikk forble fag inntil politikerne eventuelt tok en beslutning og sa at «ja, det er mulig, general, men her kommer politikken inn» (S. Diesen, personlig intervju, 2. mars 2020). Det Diesen beskriver her, er en strukturell oppbygning hvor skillet mellom politiske og militære vurderinger er tydelig. En slik gjensidig forståelse vil stemme overens med Huntingtons beskrivelse av politikerens som beslutningstaker, og offiseren som en politisk steril og nøytral støttespiller i denne prosessen (Huntington, 1964, s. 84).

Diesen eksemplifiserer skillet mellom fag og politikk ved å fortelle at spørsmål om bidrag til internasjonale operasjoner blir styrt av fire faktorer 1) Hva er det våre allierte ber om? 2) Hva av dette har vi, med hvilken kompetanse og i hvilket antall? 3) Hva koster det? 4) Hva har størst sjanse for å gå igjennom politisk?

Det var først når jeg som FSJ skulle vurdere det fjerde punktet, dersom de tre første punktene var kvittert ut og jeg sto og vippet mellom ulike alternativer, kunne tenke hva som ville ha størst sjanse for å gå igjennom politisk. Men i en slik sammenheng ville vurderingen av det politiske aspektet være helt marginal (S. Diesen, personlig intervju, 2. mars 2020).

Eksemplene Diesen trekker frem fra samarbeidet med forsvarsministeren beskriver flere tilfeller hvor han har forholdt seg apolitisk og nøytral i møte med politikere i beslutningsprosessen. Dette sammenfaller med Huntingtons foretrukne adferd fra militære sjefer på dette nivået. Likevel ser vi her tendenser til at problemstillingen er mer sammensatt enn den fremkommer i teorien. Mellommenneskelige forhold spiller en stor rolle i utarbeidelsen av råd, vurdering og anbefalinger. I tillegg er disse eksemplene kun et utvalg av beslutningsprosessene i ISL, og kan ikke danne grunnlag for å si hvorvidt strukturen la opp til en politisk innblanding fra forsvarssjefen. Vi ser likevel hvordan Diesens oppfatning er at skillet mellom politiske og militære vurderinger og ansvarsområder er klare. Hans skildringer av beslutningsprosessene beskriver et grensesnitt mellom politikk og fagmilitære råd som en del av strukturen i ISL. Til tross for det tette samarbeidet mellom forsvarsministeren og forsvarssjefen, var det ifølge Diesen ingen tvil rundt når en sak eller beslutning gikk fra militært til politisk anliggende.

4.3.2 Vilje til kompromiss

Huntington beskriver hvordan offiserens profesjonalisme vil svekkes av politisk innblanding. Graden av denne svekkelsen vil derimot avhenge av distansen mellom de militære verdiene og de aktuelle politiske verdiene. Huntington beskriver den militære etikken som en forståelse av mennesket som ondt, svakt og irrasjonelt, og at det må underordnes i grupper. Denne etikken mener han er konkret og konstant, og dermed gjelder for ethvert profesjonalisert militærvesen. Det finnes på den annen side ikke noen konstant form for sivile eller politiske verdier (1964, s.94). Norges felles politiske og sivile verdier kan kort forklares som liberalt demokrati, rettstat og individuelle rettigheter (Matlary, 2010). Siden dette ikke er forenelig med Huntingtons beskrivelse av den militære etikken, kan man anta at en politisering av norske offiserer vil svekke deres profesjonalisme og deres etiske fundament.

Huntington beskriver i sin teori hvordan offiserens forhandlingskort i det politiske samarbeid er hans profesjonelle verdier og integritet (1964, s. 95). En politisk offiser vil med andre ord ikke være tro mot sin egen profesjons verdsett. Huntington er på den annen side ikke konkret nok i formuleringen rundt graden av politisk engasjement til at man ukritisk kan knytte det opp til enkelttilfeller. Samtidig som han beskriver offiserens målbilde som totalt apolitisk, presiserer han at flere av offiserens arbeidsoppgaver avhenger av en forståelse og kunnskap tilegnet utenfor militære institusjoner. På samme måte som offiserer utnytter naturvitenskapelige prinsipper i utøvelsen av sin vold, er mellommenneskelige relasjoner et svært viktig domene for offiserer som samarbeider med andre mennesker. Universelle prinsipper i samarbeid og samhandling med andre frafaller ikke på bakgrunn av offiserens profesjonelle etikk (Huntington, 1964, ss. 14-15). Med dette forklarer Huntington hvordan en militær sjef drar fordel av å besitte ferdigheter tilegnet i sivile institusjoner, under samarbeid med sivile aktører. For en militær sjef som samarbeider med politikere vil denne kunnskapen kunne dreie seg om politisk forståelse i tillegg til generelle mellommenneskelige ferdigheter.

Diesen kan fortelle at dialogen ved store og langvarige anskaffelsesprosesser, med store økonomiske og politiske konsekvenser, strekker seg over tid. Disse prosessene involverer ikke bare FD og FST, men et svært apparat med regjering, storting, næringsliv og industri. I dette tilfellet kan Diesen huske å ha hatt samtaler med både LO (landsorganisasjonen i Norge) og Kongsberg Defence Systems. “Da snakker du om en sivil-militær dialog som ikke bare er lang, men også svært bred” (S. Diesen, personlig intervju, 2. mars 2020). Dette er et tilfelle

hvor offiserens behov for kompetanse innen både kommunikasjon og samfunnsforståelse blir tydelig. Uten tilstrekkelig evne til å kommunisere med medlemmer av andre næringer med ulike interesser, vil forsvarssjefens mulighet til samarbeid og utarbeidelse av løsninger svekkes. Slike anskaffelsesprosesser tydeliggjør også bredden i samhandlingen militære sjefer står ovenfor, og som de forventes å forholde seg til. Den synliggjør samtidig forholdet mellom samarbeid med sivile aktører, og evnen til å forholde seg upartisk og nøytral. Der teorien beskriver offiserer som lar sine militære synspunkter svekkes som ugunstig, kan man se for seg sivile aktørers ønske om å forhandle eller enes på en middelvei.

Diesen beskriver at det du foreslår, anbefaler og bringer til bordet, må være egnet til å gi statsråden en viss tillit til at du er et noenlunde velorientert samfunnsmenneske som forstår politikkenes grunnregler. Du må vise at du har forståelse for de politiske spillereglene, hvordan politikken fungerer og at du har satt deg inn i samfunnsspørsmål. Uten det vil du miste troverdigheten og statsråden vil ikke høre på deg i noen sammenheng (S. Diesen, personlig intervju, 2. mars 2020).

Dette er Strøm-Erichsen enig i, da hun på spørsmål om hvordan samarbeidet hadde fungert med en forsvarssjef som utelukkende tar høyde for militærfaglige aspekter i sine anbefalinger forklarer hvordan dette ville vært meget utfordrende, og gjort det veldig vanskelig å samarbeide, samtidig som det var hovedsakelig militærfaglige råd Diesen leverte (A.G. Strøm-Erichsen, personlig intervju, 20. mars, 2020).

Strøm-Erichsen beskriver videre et tilfelle hvor forsvarssjefen i motsetning nesten hadde for stor politisk forståelse. Dette gjaldt ved forhandling om budsjett, hvor forsvarssjefen tydelig la ansvaret av utarbeidelsen av et tilstrekkelig forsvarsbudsjett i fanget på politikerne samtidig som han tilbød å produsere det beste forsvaret med tildelte midler. I dette eksempelet benyttet Diesen sin politiske forståelse til å ta avstand fra politiske vurderinger. Dette tyder ikke på en vilje til å inngå kompromisser fra forsvarssjefens side, og kan dermed ikke anvendes som motpart til den foretrukne adferden beskrevet i objektiv sivil kontroll. Det beskriver likevel en politisk forståelse hos Diesen som ikke er beskrevet av Huntington som en av offiserens kjerneoppgaver. Forholdet mellom politisk forståelse og politisk handling kan være vanskelig å skille. I ISL sitter forsvarssjefen og forsvarsministeren så tett på hverandre, og samarbeider så nært, at skillet mellom politisk kunnskap og handling kan fremstå uklart. Man kan på den

ene siden si at Diesen her benyttet sin politiske forståelse til å ta avstand fra vurderinger han anså utenfor sitt fagfelt. På den annen side kan det argumenteres for at offiseren burde vært unnlatt å foreta slike vurdering selv, og at dersom den strukturelle organiseringen forventer at offiseren selv skal identifisere dette, er den i seg selv ikke tilrettelagt for teorien om objektiv sivil kontroll.

Diesen uttrykker at en forståelse for politiske strukturer og mekanismer er nødvendig for en forsvarssjef. Han er tydelig på at samarbeidet og dialogen mellom ham og forsvarsministeren bar preg av en felles forståelse for hverandres roller og ansvarsområder.

Beslutningsprosessene ble formet både av den organisatoriske strukturen i ISL, og de personlige egenskapene og væremåtene til deltakerne. Dette samsvarer med forsvarsministerens oppfatning av situasjonen, ettersom hun selv beskriver hvordan hun opplevde at forsvarssjefen hadde både forståelse og respekt for det politiske systemet. “Diesen forstod hva han hadde å forholde seg til, og anbefalte løsninger innenfor de politiske rammene og begrensningene” (A.G. Strøm-Erichsen, personlig intervju, 20. mars, 2020). Det fremkommer også her at Strøm-Erichsen hadde inntrykk av at forsvarssjefen hadde forståelse for de politiske rammene han måtte forholde seg til. Hvorvidt dette kan kategoriseres som en vilje til å inngå kompromisser hos forsvarssjefen er derimot tvilsomt. For at en offiser som samarbeider tett med politikere skal kunne løse sine arbeidsoppgaver, kan det argumenteres for at forståelse for egen rolle i den politiske strukturen er en viktig del av jobben. Derimot løftes problemet rundt hvor stor grad av politisk forståelse og tilpasning som er forventet av en forsvarssjef i ISL. Ut ifra Huntingtons teori om objektiv sivil kontroll kan det argumenteres for at den ønskelige politiske kompetansen hos offiseren er svært lav. Som det fremkommer av drøftingen, var dette ikke tilfellet i ISL.

4.3.3 Oppsummering

Diesen forklarer hvordan forsvarssjefen er avhengig av å opptre som samfunnsmessig og politisk kompetent dersom han ønsker å opprettholde sin troverdighet som rådgiver over tid. Under lange og omfattende beslutningsprosesser vil de sivile aktørene forsvarssjefen må forholde seg til kunne variere stort. Alt fra fagforeninger til industri og interesseorganisasjoner er mulige samtalepartnere. I alle slike prosesser er forsvarssjefen nødt til å utvise en forståelse for prosessens gang og det politiske bildet. Dette stiller krav til forsvarssjefen som ikke nødvendigvis faller inn under de militære kunnskapene som tilegnes

gjennom militære institusjoner. Denne typen kunnskap beskriver Huntington som nødvendig hos en militær sjef som samhandler med sivile aktører (1964, ss. 14-15). Til tross for dette beskriver han den profesjonelle offiseren som politisk steril og nøytral i samarbeid med politikere (1964, s. 84). Dette tyder på et skille mellom politisk forståelse og vurdering av politiske aspekter i offiserens faglige råd. Det kan i tillegg tyde på at Huntingtons modell for objektiv sivil kontroll beskriver offiserskorpset som en helhet, fremfor enkeltstillinger i en bestemt struktur. Dette vanskeliggjør drøfting rundt Diesens politiske forståelse og engasjement, når hans egenskaper er betinget av hans stilling i ISL. Hans holdning til militære verdier i møte med politikken kan likevel knyttes til Huntingtons teori, ved at han som forsvarssjef i stor grad var retningssettende for resten av Forsvaret.

Strøm-Erichsen forklarer hvordan hun hadde opplevd det som meget utfordrende å samarbeide med en forsvarssjef som utelukkende tok høyde for militærfaglige vurderinger i sine anbefalinger. Samtidig som hun forklarer at hoveddelen av Diesens anbefalinger var militærfaglige råd, beskriver hun hos ham en bred forståelse for det politiske bildet. Her beskriver hun en forventning til forsvarssjefen som politisk kompetent og forståelsesfull. Likevel beskriver hun hvordan de fleste av rådene hans var utelukkende fagmilitære, og skiller dermed ikke på evnen til å tenke politisk og evnen til å levere politisk nøytrale råd. Dette kan tyde på en nyansering Huntington ikke presiserer tydelig i sin teori om objektiv sivil kontroll. Det fremkommer av drøftingen hvordan både Diesen og Strøm-Erichsen vektlegger offiserens evne til å ta politiske betraktninger med i sine vurderinger, uten å la dem påvirke rådene direkte. Man kan anta at denne egenskapen stammer fra ISL sitt strukturelle formål ved samlokalisering av militær og politisk ledelse. Huntington beskriver hvordan politisk innblanding fra offiseren vil svekke hans profesjonalisme. I dette kapittelet fremkommer det en felles forventning om en politisk forståelse hos den militære siden i samarbeidet mellom forsvarssjefen og forsvarsministeren. Deres oppfatning av hva som tilrettelegger for et godt samarbeid vil sannsynligvis være formet av den strukturelle organiseringen de selv var en del av. Ettersom ISL tilrettela for en tett samhandling og utveksling av både militære og politiske synspunkter, vil deres preferanser ikke nødvendigvis kunne knyttes direkte til teoriens tydelige standpunkt.

I tillegg til dette fremkommer det av skildringene at teorien ikke nødvendigvis tar høyde for alle faktorene som påvirker et slikt samarbeid i virkeligheten. Der beslutningene beskrives av

Huntington som prosesser bygd opp av tydelige skiller mellom politisk og militær virksomhet, ser vi i realiteten et mye mer nyansert og flytende skille.

5 Konklusjon

Formålet med denne studien var å se om Norges valgte struktur for å oppnå politisk kontroll er i tråd med Huntingtons teori om objektiv sivil kontroll. Problemformuleringen er derfor: *På hvilken måte er samarbeidet og beslutningsprosessene i integrert strategisk ledelse i tråd med sentrale aspekter ved Huntingtons teori om objektiv sivil kontroll?*

Det fremkommer av drøftingen at forholdet mellom tidligere forsvarsminister Anne-Grete Strøm-Erichsen og tidligere forsvarssjef Sverre Diesen er i tråd med Huntingtons teori om objektiv sivil kontroll i store deler av deres samarbeid og beslutningsprosesser. Dette blir tydelig i skildringer av Strøm-Erichsen som innehaver av den formelle autoriteten, og Diesens evne til å effektivere oppgaver som strider med hans egne anbefalinger. I tillegg ser vi at

Diesens råd i stor grad baserte seg på utelukkende fagmilitære vurderinger, og i mindre grad tok høyde for politiske aspekter som kunne påvirket hans militære profesjonalitet.

På den annen side fremkommer det at Diesen hadde en god forståelse for det politiske og samfunnsmessige bildet, noe både han og forsvarsministeren så på som avgjørende for et godt samarbeid. Dette er ikke i tråd med Huntingtons beskrivelse av offiserens rolle i objektiv sivil kontroll, men det er også her teorien viser seg å ikke være dekkende for den nyanserte virkeligheten som blir beskrevet i drøftingen. Der Huntington beskriver beslutninger som prosesser bygd opp av tydelige skiller mellom politiske og militære deler, kommer det frem at det i realiteten er et i større grad nyansert og flytende skille.

I lys av drøftingen ser det ut til at samarbeidet og beslutningsprosessene i ISL til en viss grad er i tråd med Huntingtons teori om objektiv sivil kontroll, samtidig som teorien ikke er tilstrekkelig nyansert til å forklare alle aspektene av samarbeidet i ISL. I tillegg til dette fremkommer det at Huntingtons beskrivelse av objektiv sivil kontroll i stor grad beskriver forholdet mellom politikken, samfunnet og offiserskorpset som helhet, heller enn å ta for seg samarbeidet mellom enkeltpersoner. Dette gjorde det utfordrende å benytte teorien til å beskrive alle aspektene av samarbeidet mellom Strøm-Erichsen og Diesen. Samtidig med dette så vi at Huntingtons begreper om maktforhold, militærfaglig rådgiver og politisk påvirkning på offiseren ga oss et godt utgangspunkt for å beskrive deler av samarbeidet i ISL.

Fordi teori kun er en forenkling av virkeligheten, er det naturlig at det ikke er mulig å beskrive samarbeidet og beslutningsprosessene mellom forsvarssjefen og forsvarsminister på en fullstendig måte. Teoretisering dreier seg om å generalisere, og derfor kan ikke Huntingtons teori om sivil-militære relasjoner ta høyde for alt som vil påvirke samarbeidet vi studerer i denne oppgaven. Derimot kan teorien gi noen retningslinjer for hvordan han mener det bør se ut. Hensikten med teori er nettopp å systematisere en kompleks virkelighet på en åpen og systematisk måte (Johannessen et al., 2017, s. 37).

Etterord

Vi opplevde sivil-militære relasjoner som et tidvis utfordrende, men også givende tema å arbeide med. Etersom avstanden mellom beslutningstaking i en struktur som ISL og våre kommende arbeidsoppgaver som troppssjefer er stor, kunne arbeidet virke fjernt for oss. Likevel synes vi det har vært en meget spennende periode der vi har fått muligheten til å få et innblikk i det øverste strategiske beslutningsnivået i Norge. Innsynet vi har fått fra Diesen og Strøm-Erichsen har gitt oss en større forståelse for hvordan politiske målsetninger og beslutninger ender ut i et ansvar som de stoler på at vi som troppssjefer har de beste forutsetningene for å løse. Dette vil forhåpentligvis gjøre det lettere for oss i fremtiden å operasjonalisere og bryte ned de overordnede målsetningene til meningsfulle oppdrag på vårt nivå.

Ettersom dagens konflikter kan innebære at mindre enheter løser politiske oppdrag, som tilfellet med PRT-et i Meymaneh er et eksempel på, vil forståelse for strategisk-politisk beslutningstaking kunne være en nyttig ressurs. I slike tilfeller stoler både militær og politisk ledelse på at kompani- og troppssjefer er kompetente til å løse oppdrag på vegne av en bred politisk målsetning. Dette vil kunne stille både ledelsesmessige og taktiske krav til troppeførereren som vi mener dette arbeidet har gjort oss bedre rustet til å forstå.

Litteraturliste

Bøker

Dalland, O. (2012). *Metode og oppgaveskriving* (5. utg.). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag

Egeberg K. (2018). *Fredsnasjonen Norge* (1. utg.). Oslo: Kagge forlag

Huntington, S. P. (1964). *The Soldier and the State* (1. utg.). London: Oxford University Press

Johannessen A., Tufte P. A. & Christoffersen L. (2017). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (5. utg.). Oslo: Abstrakt forlag

Elektroniske kilder

Andersen G. (januar 2019). Valg av informanter. Hentet fra:

<https://ndla.no/subjects/subject:19/topic:1:195989/topic:1:195829/resource:1:195825/5442>

Betts R. K. (u.å.). Samuel P. Huntington. American Political Scientist. Hentet fra:

<https://www.britannica.com/biography/Samuel-P-Huntington>

Dyane E. N. (2012). American Civil-Military Relations. Samuel P. Huntington and the Political Dimensions of Military Professionalism. Hentet fra:

<https://apps.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/1001879.pdf>

Harvard University Press (u.å.). The Soldier and the State. The Theory and Politics of Civil-Military Relations. Hentet fra:

<https://www.hup.harvard.edu/catalog.php?isbn=9780674817364>

Mandales M. D. (Mai 2009). Review of Huntington, Soldier and the State. Hentet fra:

https://www.researchgate.net/publication/236857961_Review_of_Huntington_Soldier_and_the_State

Matlary J. H. (juli 2010) De objektive norske verdier. Hentet fra:

<https://www.aftenposten.no/meninger/i/LnqOP/de-objektive-norske-verdier>

Regjeringen (16. februar 2001). Stortingsproposisjon nr. 45 Omleggingen av Forsvaret i perioden 2002-2005. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stprp-nr-452000-2001-/id204348/>

Regjeringen (29. juni 2000). NOU 2000: 20 Et nytt forsvar. Hentet fra:

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2000-20/id143225/>

Stortinget (10. juni 2001). Innstilling fra forsvarskomiteen om omleggingen av Forsvaret i perioden 2002-2005. Hentet fra: [https://www.stortinget.no/no/Saker-og-](https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2000-2001/inns-200001-342/?lvl=0)

[publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2000-2001/inns-200001-342/?lvl=0](https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2000-2001/inns-200001-342/?lvl=0)

Stortinget (13. juni 2002). Innstilling fra forsvarskomiteen om gjennomføringsproposisjonen - utfyllende rammer for omleggingen av Forsvaret i perioden 2002-2005. Hentet fra:

[https://www.stortinget.no/no/Saker-](https://www.stortinget.no/no/Saker-ogpublikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2001-2002/inns-200102-232/?lvl=0)

[ogpublikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2001-2002/inns-200102-232/?lvl=0](https://www.stortinget.no/no/Saker-ogpublikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2001-2002/inns-200102-232/?lvl=0)

